

Friedrich Gesenius

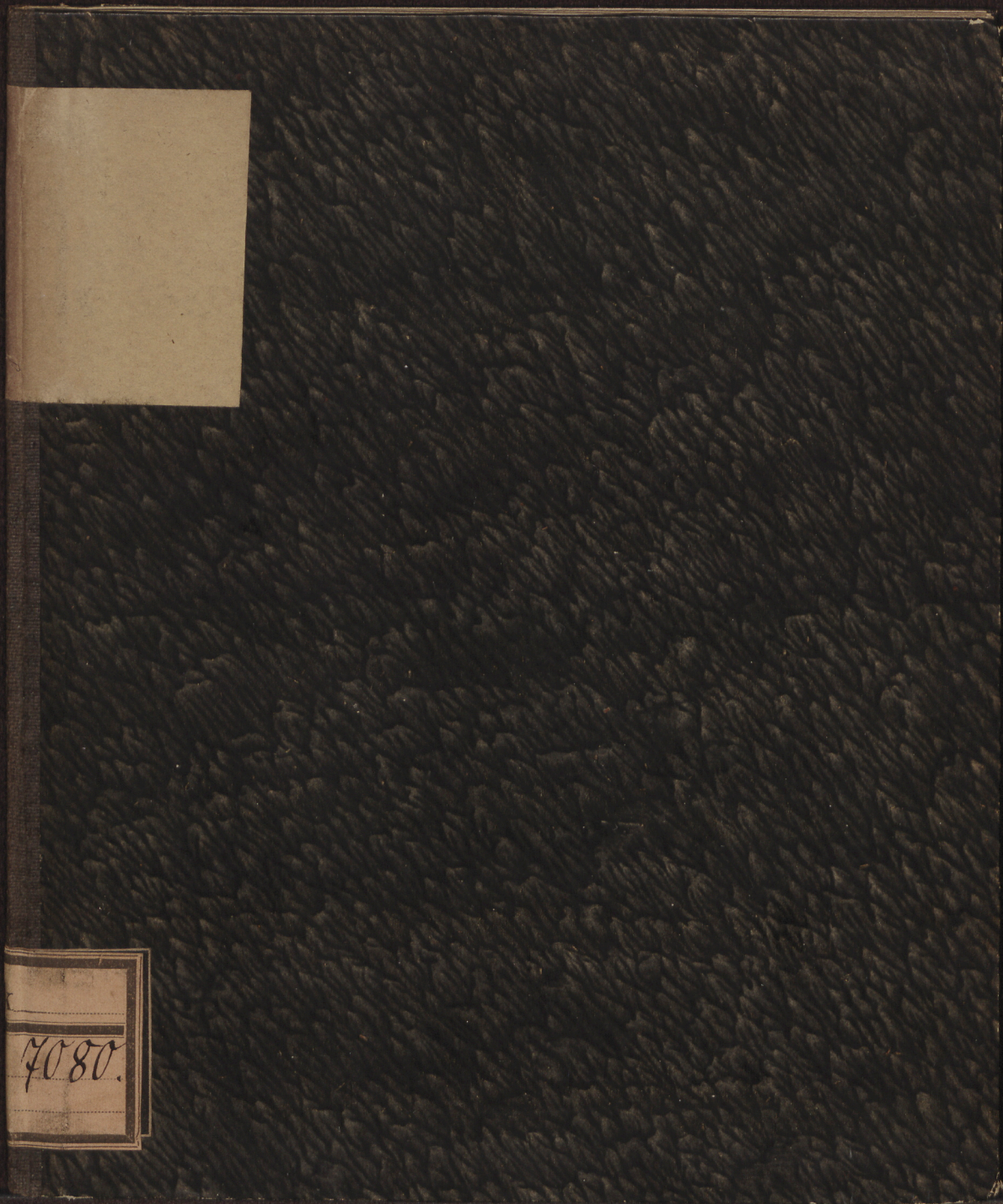
Friderici Gesenii Duc. Megapol. Superintendentis Literae circulares primae quae sunt Paraeneticae Ad Symmystas & Conservos suos in Dioecesi Parchimensis & Swerinensi quae est Ecclesiarum praecipue in Principatu Venedo & Comitatu Swerinensi sub senioratibus non ad prioritatis sed Alphabeti ordinem positae Crivizensi, Graboviensi, Hagenoviensi, Lubzensi, Miroviensi, Neustadensi & Wittenborgensi ...

Parchimi: Schröderus, 1680

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746336101>

Druck Freier Zugang

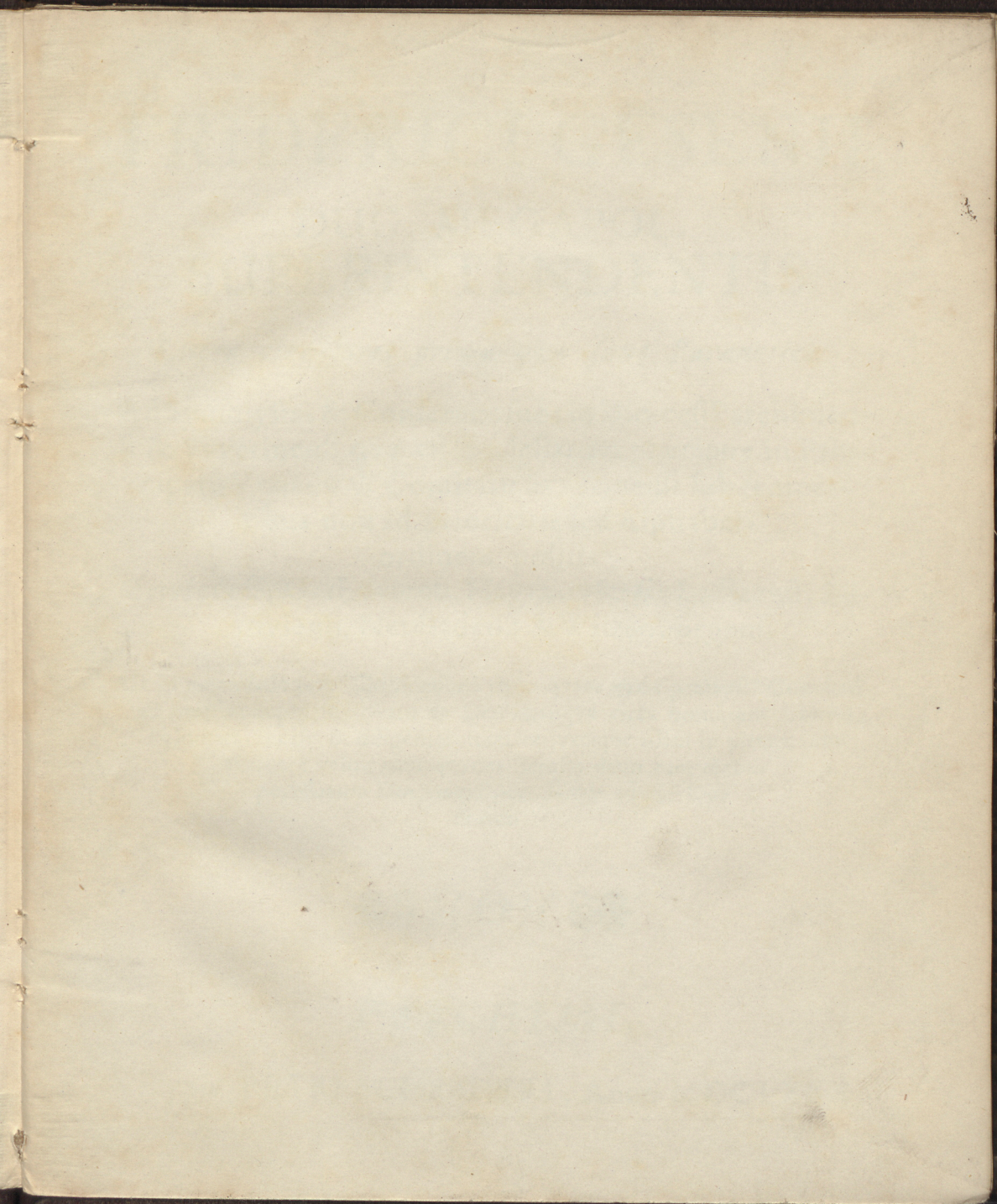

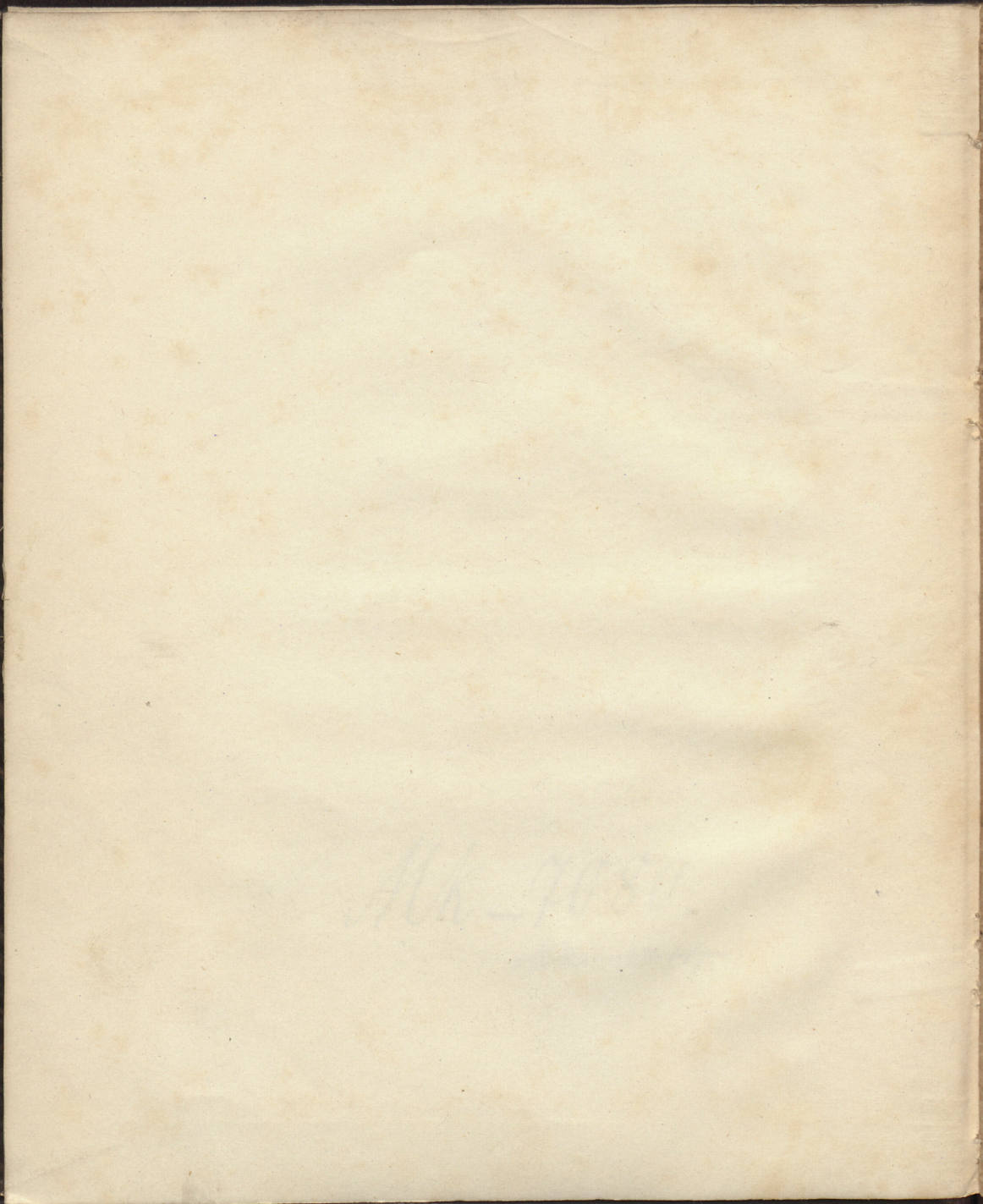
Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn746336101/phys_0001

DFG

Mk-7080.
~~Mk-1614.~~

FRIDERICI GESENI

DUC. MEGAPOL. SUPERINTENDENTIS

Litteræ circulares prima quæ sunt Parenetica

Ad Symmystas & Conservos suos in Diœcesi Parchimen-
si & Syverinensi quæ est Ecclesiarum præcipue in Prin-
cipatu Venedo & Comitatu Syverinensi sub seniora-
tibus non ad prioritatis sed Alphabeti
ordinem positis

Crivizensi, Graboviensi, Hagenoviensi, Lubzensi, Mi-
roviensi, Neustadensi & Wittenborgensi

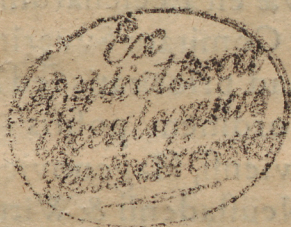
Ut in emendationem Christianismi cheu quam male prolapsi! Catecheti-
cam simplicemque doctrinam de Deo illiusque circa hominum salutem
voluntate sedulo & diligenter tractare juxtaque illam in pietate suos
exercere velint tum quoties occasio datur tum diebus
potissimum Dominicis peculiariter ad id à Deo
dicatis.

PARCHIMI,

Typis PETRI SCHRÖDERI, Anno MCCLXXX

FRIDRICH SCHMIDT
DOCT. MEDICINAE
SUPERINTENDENTIS

1793 (10) 23

PARSCHIM

PHYSIC. CHIRURG. ANAT. ET IX

B. LUTHERUS

Die besten und nützlichsten Lehrer
und den Ausbund halte man
die joden Catechismum wol tre-
ben können. Diß sind seltsame
Vögel. Denn es ist nicht groß Ruhm
noch Schein bei solchen aber doch grosser
Nutz vnd ist auch die nötigste Predigt/
weil darin kurtz begriffen ist die gantze
Schrift und kein Evangelium ist darin
man solches nicht lehren konte wen
mans nur thun wolte/und sich des ge-
meinen armen Mannes annahme.

VIRIS

*Perquam & plurimum Reverendis, Praeclaris-
simis pietate & eruditione Eximiis*

DOMINIS
SENIORIBUS, PASTO-
RIBUS, COMPASTORIBUS
ET DIACONIS

in Diocesi Parchimenfi & Sverinenfi Duc. Me-
gapolit. Symmyftis Fratribus & Confervis
fuis in Ministerio Christi
dilectissimis

SALUTEM!

Qvod bene faxit is qui bene facit omnia, vertatque in nominis sui gloriam Ecclesiæ emolumentam æternamque plurimum salutem Christus summus *ὁ ἀρχηγός*! quam voluntate DEI iussuque Serenissimi Celsissimiq; Principis ac Domini, Domini CHRISTIANI LUDOVICI, Dei gratiâ Ducis Megapolitani Principis Vandalix Sverini & Ratzeburgi, Comititis itidem Sverini terrarumque Rollochii & Stargardiæ Domini inque ordine Regis Christianissimi Equitis, Principis & Domini nostri clementissimi nuper mihi imponi passus sum *ἐπετιμήν* ecclesiarum in Diœcesi Parchimensi & Sverinensi illam nunc ipso opere aggredior & in nomine DEI in secula benedicti exordior.

Animarum ah quanto pretio redemptarum! incolumitas & salus non fluxa & temporaria sed constans & æterna, hæc inquam animarum salus præstituta est & meæ Inspectioni & vestræ, Viri Fratres, Prædicationi; Ad hunc igitur finem omnis nostra cura omnis labor & industria tanquam centrum scopumque suum colimabunt.

Salvare quod perierat Christus Salvator omnium in mundum venit, Salvare quod perierat ministerium Spiritus in verbo Evangelii instituit inque certos ordines disposuit: Ut igitur quæ perierant animæ per Christum salventur nos quibus ministerium verbi creditum est omnem operam sedulo impendere debemus nisi perire in æternum cum animis æternum pereuntibus, quod Deus avertat, volucrimus. Salvare autem quotquot debent animæ unicâ in Christum fide salvare debent, cum quisquis

non

non crediderit tam certo ac si jam iudicatus sit iudicari debeat & absque fide placere Deo sit impossibile *Joh. 3. v. 18. Ebr. 11. v. 6.* Fidei proinde doctrina est quæ imbuere debent & exerceri ad pietatem animæ in Christo per ministerium Spiritus salvandæ.

Hæc autem fidei salutisqve per Christum doctrina revelatione divinitus facta pandectis sacrarum scripturarum prolixè exponitur, symbolis autem & Catechismis in compendium pro capiti rudiorum qui potiorem ecclesiæ partem constituunt, breviter redigitur. Etenim sic prorsus benigna nobis fuit divina clementia ut non ea tantum quæ necessario ad fidem & salutem sciri debent sed alia insuper quæ ea delucidant, firment, explicent, sacrosancto Bibliorum volumine contineri voluerit. In tantum à vero deficiunt qui ut fallacibus hominum traditionibus divinam infallibilitatis doctrinam affingant sacras scripturas in fidei salutisqve doctrinam deficere statuunt, adeoque; quod cogitatu horrendum; DEum T. O. M. vel impotentia qui plene revelare non potuerit, vel malitiæ qui noluerit arguunt, ut etiam quæ absque salutis iactura ignorarentur à pluribus, invenire inibi liceat. Aliquot centena vel millena etiam millia obisse in Ecclesia diem suum puto, quibus de migrationibus Abrahami, de venditione Josephi, de Genealogiis Patriarcharum quin ipsius etiam Christi & aliis talis modi aut parum aut nihil innotuit, qui tamen fide in Christum utut simplici verà tamen & salutari obdormiverunt. Etenim sic res est, Viri fratres non per variam rerum multarum scientiam, non per nodosas subtilitatum quæstiones, non per curiosas vocum radicumqve investigationes scrutationes, sed simplici planoqve fidei verbo inferno nos eripere & ad cælos reducere voluit is qui cum peccatis mortui essemus miseris nostri fuit DEus misericordia dives. Sunt inter Christianos qui de Religione & fide eruditissimè disserunt & ad stuporem, usque audientium de rebus sacris verba facere possunt; qui tamen fundamento non probè iacto quovis doctrinæ vento facillime agitantur; quin culmine frondente radicibus autem neglectis in terram facilius prosteruntur non sine scandalo & interitu inferiorum plurium ut solent arbores proceræ in lapsu arbusta fruticesqve secum rapere. *Omnis fidei religionisq; Christianæ doctrina de*

na de DEO est illius, circa hominum salutem voluntate, adeoque illis qui salvari debent Christianis hæc præcipue fidei capita tradenda sunt & inculcanda. 1. Quam non nisi unus in essentia trinus autem in personis sit verus Deus summum illud bonum & ens perfectissimum unde quidquid boni est tanquam ex largo fonte promanat, quamque Triunus ille DEUS Pater, Filius & Spiritus Sanctus inter cætera manus suæ omnipotentis opificia etiam creaturam corpoream liberæ voluntatis & rationalem voluerit, adeoque formato ipsi è terræ glebula corpore, inditæque ex ipsa sua essentia anima, hominem propriæ imaginis suæ ἐκτυπον condiderit non ad illam quæ nunc est miseriam sed ut Clemens Alexandrinus exprimit ἐμφυτεν πρὸς τὸν θεον καὶ ναίαν ut cum Deo creatore illiusque qui in cælis sunt angelis familiariter ut filius cum Patre ut minister & assecla cum Domino familiās hæc in terris ad placitum tempus absque dolore & morte viveret & postea felicissimus cæli incola omne ævum degeret. 2. Quam nobilissima & præstantissima hæc visibilium omnium creatura, cum aliter potuisset, liberâ voluntate Deo inobediens facta in præceps se dederit adeoque cælo omnis gaudii & felicitatis in infernum omnis doloris & miseriæ exciderit. 3. Quam cum taliter peccatis mortui essemus Deus qui dives est in misericordia propter multam charitatem suam nos dilexerit, gratiâ salvaverit, cum Christo convificaverit cumque eo in super cælestibus confedere denuo fecerit Eph. 2. vers. 5. 6 7. quamque proinde misertus sit non paucorum aliquot quos ad absolutum voluntatis suæ decretum necessario & quasi invitos cælo restitueret; quæ quidem malè Reformatorum quorundam male sana est opinio, omnem fidei πληροφориαν & ex in omnem Religionem evertens; sed omnium & singulorum, quandoquidem omnes sub peccatum conclusit & pro peccatoribus omnes reputavit ut & omnium misereretur; id quod expresse docuit, Paulus Roman. XI. vers. 32. Quam bonus ille Deus noluerit τινὰ ἀπολέσαι ἀλλὰ πάντας αὐτὸν μετάνοιαν χωρῆσαι,

id quod

id quod habet Petrus 2. epistola cap. 3. vers. 9. voluerit autem
 πάντες ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς εὐσέβειαν ἀλγεῖας
 εὐθεῖν id quod denuo dicit Paulus 1. Tim. 2. v. 4. In hanc uni-
 versalem redemptionis gratiam ut pro peccatis infinitis infinitum
 esset pretium & υἱὸν τοῦ Θεοῦ filium proprium in carnem
 & mortem tradidit, ut fieret propitiatio pro peccatis nostris non
 pro nostris autem tantum sed & pro totius mundi peccatis
 1. Joh. 2. vers. 2. Sic ut mortem gustare deberet non pro aliqui-
 bus & paucis, sed pro omnibus & singulis Ebr. 2. v. 9. sic ut mo-
 ri deberet non pro eis tantum qui reipsa salvantur, sed & pro illo
 etiam qui perit fratre 1. Cor. 18. v. 11. Rom. 19. v. 19. Quin
 in hanc universalem redemptionis gratiam, ut mortis meritiqve
 sui beneficium omnibus innotesceret, verbum reconciliationis
 cum divina virtute convertendi corda in universum mundum præ-
 dicari hacqve ratione fidem salutis à parte hominis medium uni-
 cum & sufficiens omnibus exserta quasi manu & diligenter
 offerri iussit; id quod graphice dicit Paulus Act. 17. v. 31. institutis
 insuper quæ eandem generarent servarent & confirmarent sa-
 cramentis baptismi & Cœnæ Dominicæ. Hæc qui tenet capita
 religionis Christianæ notitiam habet ad salutem quæ sufficit; ne-
 que dubium est quin cœlis reddi restituiqve possit dummodo
 juxta hanc doctrinam credat & in pietate se exerceat, quando-
 quidem omnis hæc ἀληθεια; εὐεργεσις καὶ εὐσεβειαν esse
 debet id quod scribit Paulus Tim. 1. vers. 1. Ut autem à simpli-
 cioribus tamqve ætate quàm mente pueris hæc fidei summa eo-
 citius & felicius comprehenderetur & teneretur, jam inde ab
 exordio suo ecclesia Christiana illiusqve doctores plurimam ope-
 ram impenderunt. Præsertim Catecheseis pro rudioribus insti-
 tuerunt in quibus hæc diligenter inculcarent, ei rei quod publice
 privatinqve crebro resonare deberet à resonantia nomen impos-
 fuerunt illiusqve spartam doctissimis quibusqve mandaverunt.
 Catechismus igitur credendorum est epitome & compen-
 dium eorum quæ ad salutem scitu sunt necessaria; quod

proinde

proinde ab omnibus qui salvari cupiunt, memoria teneri debent. Catechismus sunt parva biblia quæ, ab illis præsertim à quibus magna non possunt audiri & legi quotidie oportet. Agitote igitur Viri fratres id negotii vobis præcipue datum esse cogitate, ut qui omnem fidei & salutis divinam continet Catechismus inter vos & auditores vestros, tam publice quàm privatim, sacris profanisque diebus cum devotione resonet utque ad eam pietatis doctrinam omnes sedulo & diligenter exerceantur. Optimus Catecheta optimus Propheta & quo quis majorem huic rudiorum institutioni impendit operam eo majorem facit Deo gratiam. Christianismi eheu quàm male prolapsi emendationem quotquot pietate tangimus corditus omnes desideramus, nisi hæ Catechesis doctrinæ de Deo illiusque circa hominum salutem voluntate diligentius tum privatim, quàm publice resonaverint. Cælo progignitur hominum soboles cælo igitur educari potissimum adeoque cælesti hæ doctrinâ imbui oportet, siquidem cælo & cælestibus restitui debet. Et utinam cum primis literarum elementis hæ quoque veræ religionis elementa & pietatis semina instillerentur animis parvulorum per baptismi sacramentum cælo regenitis, certe longe operosior esset sanctus spiritus quàm ut hos Dei fæderatos illi cui renuntiaverunt spiritui impuro sic facile denuo committeret & τὰ πρὶ καὶ ἡκούστα ποιεῖ in sensum reprobum tradi siceret. Taliter autem si sedulo diligenter & ubique educarentur liberi prohi! quàm spes esse posset fore ut annis non bene multis mundani e mundo ejiciantur & divini qui non mundana sed cælestia querant in priorum locum ecclesiæ Christianæ restituantur. Per vulnera cum illis qui cælo nos tam caro divini sanguinis pretio redemit Vos Viri Fratres, oro, & obtestor, velitis hanc sacro sancti officii vestri potissimam rationem & causam habere ut cælestes illæ animulæ quæ curis vestris commissæ sunt cælesti hæ doctrinâ

de Deo illiusque voluntate circa nostram salutem per Catecheseis simplices diligenter instituantur inque salutari hac notitia ad pietatem exercentur. Quod quidem ut & recte fiat & feliciter agitorum hanc rudiorum Catechesin Ecclesiis domesticis omnium, quotquot vos audiunt, Patrum familiaris de meliori commendate & ut nemo sit qui parva hæc biblia non domi habeat eaque ab illis qui legere possunt legi faciat, sedulo monere, neque erubescite aut defatigamini gratissimas has Dei ecclesias, privatarum domuum interdum visitare; Ut quam inibi Deus colatur pietas exercentur liberi ancillæ & servi in timore Domini adolescant oculis auribusque usurpare ea quæ bene sunt laudare quæ male corrigere possitis. Deinde Scholas Catecheticas, implorato etiam ad id brachii secularis auxilio ubique ornate & ut hæc cælestis doctrina de Deo illiusque circa salutem nostram voluntate, quanta fieri potest simplicitate tradatur juxtaque eam in pietate exercentur parvuli, opera omnem sedulo impendite, visitatis hic si non licet singulis septimanis atamen mensibus singulis præprimis autem, diem Dominicam in hanc rem constitutam cogitate ut remotis non tantum pravi appetitus vitiis, sed & se positis rerum operumque terrestrium curis doctrina de Deo illiusque circa hominum salutem voluntate doceatur & dicatur. Certe non ullam magis legem quam de Sabbato colendo DEUS T. O. M. diligentius inculcavit aut crebrius repetivit. Noverat namque divina hæc sapientia quod si illa præcipue die DEUM suum illiusque voluntatem devote meditentur fore ut sancti Spiritus ductu omnes septimanae dies in timore Dei & pietate peragant. Et sane vitam meliorem sperare inter Christianos possumus nisi diebus Dominicis sic vulgo insanirent homines & tempus hoc DEO pie dicatum Diabolo ingluvie, otio comestationibus superbiâ aliisque nequitiarum generibus peragerent. Hic igitur Domini Dies ut totus sit Domini adeoque piis de Deo

illiusque

illiusque voluntate cogitationibus peragatur etiam atque etiam videte. Hinc non tantum horis antemeridianis in concionibus publicis Catechetice id est simpliciter & perspicue de DEO illiusque benigna voluntate Auditores vestros erudire ex ordinariis Evangeliorum ceterisque textibus occasionem capite sed & pomeridianis juxta sanctionem piam agendarum nostrarum ecclesiasticarum pag. 166. seqq. cœtus congregare inque doctrina Catechetica ad pietatem diligenter exercete. Præprimis autem operam impendite ut qui de DEO illiusque voluntate vestros docetis vita simul exprimat is adeoque quod bene monet *Petrus 1. Epist. V vers. 3.* ipsi gregis τύποι sitis. Etenim bene de Chrysostomò agens *Sozomenus lib. IX. cap. II.* Sic inter cetera scribit
λογον ὑπὸ τῶν ἔργων κτισμένον πίστεως ἄξιον εἶκέν-
τως φαίνεται, ἀνευ δὲ τούτων ἔργων καὶ τῶν ἰδίων λό-
γων καλῆγορον ἀποφαίνει τὸν λεγόντα, κἀνσπαραζέ-
διδάσκουν. Nullus igitur vestrum sit qui non id quod de

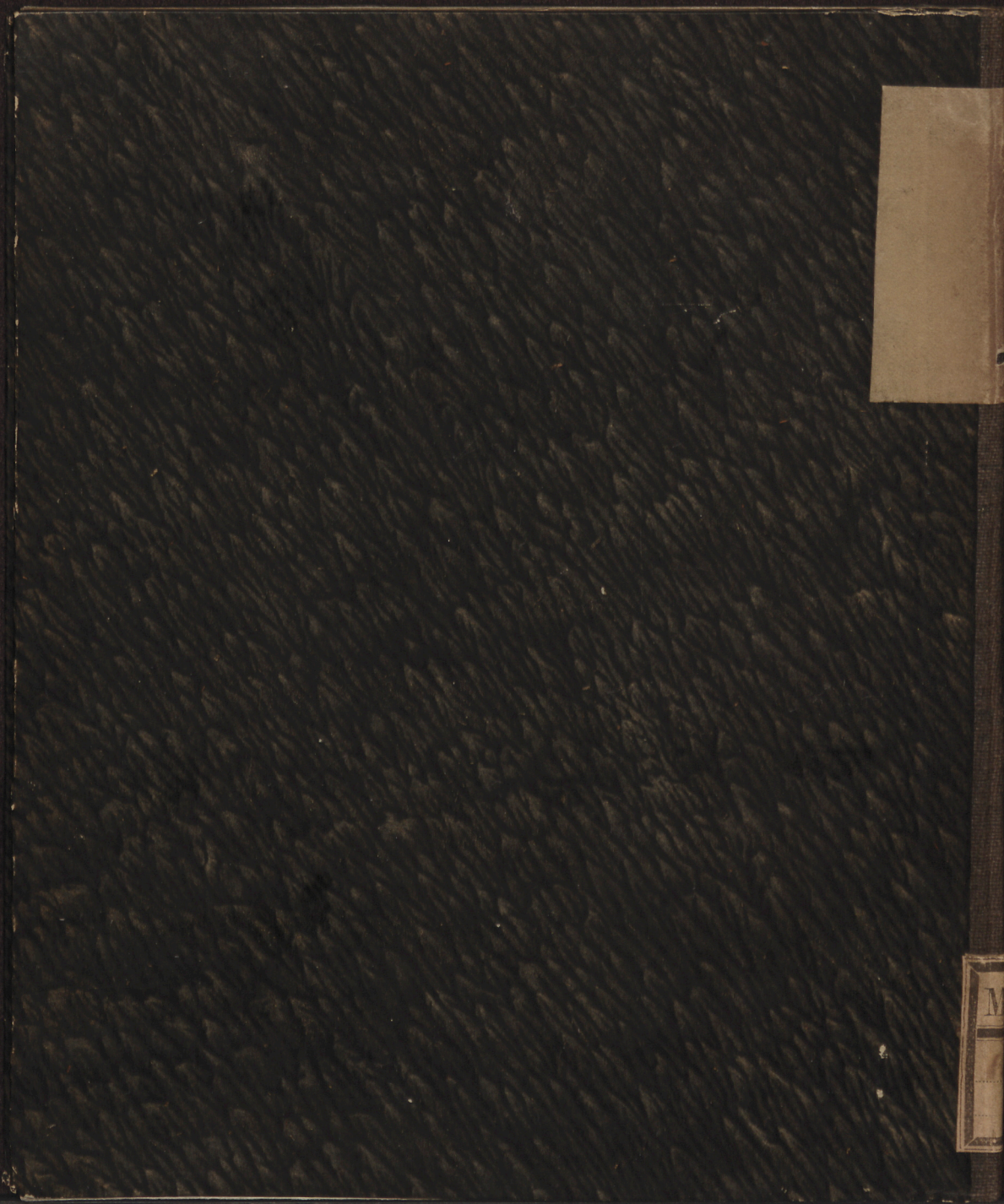
DEO illius voluntate docet vita quoque doceat adeoque DEum sancte colat & ad voluntatem ejus justè & pie in hoc seculo degat. Quod si qui sunt qui faciunt aliter, quos tamen oppido paucos esse & opto & spero, iis divini numinis vindictam & Serenissimi Ducis Megapolitan Principis denique nostri alias Clementissimi iram & indignationem severe annuncio neque desinam ego unquam prece pia devotaque tum apud Deum tum supremum in terris his Ecclesiarum vestrarum Episcopum instare uti si corrigere vitam noluerint vel vita vel officio removeantur qui officio hoc sanctissimo tam indigne vivunt. Scriberem in hanc sententiam plura nisi id ea quæ jam nunc me circumstant negotia impedirent, ut autem quæ necessaria vobis vestrisque sunt ecclesiis pro officii ratione ritè ordinem.

fi Deus

si DEus. volet, quam id fieri potest primum. praesens adero.
Bene interim. valete res. vestras. in Dei honorem & eccle-
siae. saltem. pie prudenter & sedulo agite & à.
me plurimum & per amantem
salvete.

Datum Parchimi, d. 8.
Octob. 1680.

FRID. GESENIUS.

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn746336101/phys_0020

DFG

illiusque voluntate cogitationibus peragatur
etiam videte. Hinc non tantum horis ante
concionibus publicis Catechetice id est simpli-
spicue de DEO illiusque benigna voluntate
stros erudire ex ordinariis Evangeliorum ceteri
occasionem capite sed & pomeridianis juxta
piam agendarum nostrarum ecclesiasticarum pa-
cetus congregare inque doctrina Catechetica
diligenter exercere. Præprimis autem operan-
ut qui de DEO illiusque voluntate vestros doce-
exprimat adeoque quod bene monet Petrus
vers. 3. ipsi gregis τύποι sitis. Etenim bene do-
mō agens. Sozomenus lib. IX. cap. II. Sic inter

λογον ὑπὸ τῶν ἔργων κισμαμένον πίστεως
ἵως φαίνεται, ἀνευ δὲ τῶν ἐργῶν καὶ τῶν
ῶν καλῶν ἀποφαίνει τὸν λεγόντα, καὶ
διδάσκον. Nullus igitur vestrum sit qui non

DEO illius voluntate docet vita quoque doc-
DEUM sancte colat & ad voluntatem ejus justè
seculo degat. Quod si qui sunt qui faciunt
tamen oppido paucos esse & opto & spero, iis
minis vindictam & Serenissimi Ducis Megapol-
pis denique nostri alias Clementissimi iram &
nem severe annuncio neque desinam ego uno
pia devotaque tum apud Deum tum supremum
his Ecclesiarum vestrarum Episcopum instare ut
re vitam noluerint vel vita vel officio removean-
ficio hoc sanctissimo tam indigne vivunt. Sci-
hanc sententiam plura nisi id ea quæ jam nunc
stant negotia impedirent, ut autem quæ neces-
vestrisque sunt ecclesiis pro officii ratione ritè

